

โดย ดร.เยาวลักษณ์ ชาติบุญชัย¹
ประธานคณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการวางระบบบัญชี
สภาวิชาชีพบัญชี

และ รศ.ศรินย์ ชูเกียรติ²
กรรมการในคณะกรรมการวิชาชีพบัญชี ด้านการวางระบบบัญชี
สภาวิชาชีพบัญชี

มืออาชีพการวางระบบบัญชี กับการสร้างความยั่งยืนของ ASEAN CPA และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทย*

ในยุค Never Normal ที่มีความผันผวน ความไม่แน่นอน ความสลับซับซ้อน และความคลุมเคลือของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจัยที่ในอดีตมีความสำคัญไม่มากหรือไม่เคยมี เช่น เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก สภาพแวดล้อมและภูมิอากาศของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ประเด็นทางภูมิรัฐศาสตร์ที่รุนแรงขึ้น ความต้องการของคนและบริษัทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อันส่งผลให้การดำเนินธุรกิจ การประกอบวิชาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน คาดการณ์และวางแผนได้ยาก และต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่เหมือนเช่นอดีตที่ผ่านมาอีกต่อไป สภาวะเช่นนี้มีส่วนสำคัญทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องและการผลักดันจากภาคสาธารณะและนักลงทุนทั่วโลกให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึง **“ความยั่งยืน”** หรือที่เรียกทับศัพท์ว่า **“Sustainability”** มากขึ้นและดังขึ้นอย่างต่อเนื่องจนยากที่จะละเลยความสนใจไปได้

ในปี 1987 คณะกรรมการบริหารบัณฑิตแห่งสหประชาชาติ (“ยูเอ็น”) ได้ให้คำจำกัดความของ “ความยั่งยืน” ว่าหมายถึง “การตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นหลังในการตอบสนองความต้องการของเขาเหล่านั้น” โดยมีกรอบแนวคิดว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีแนวทางแบบบูรณาการที่คำนึงถึงประเด็นด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงให้ประชากรทั่วโลกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อบรรเทาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากอันตรายที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว ยูเอ็นได้กำหนดเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการให้สำเร็จเสร็จสิ้นในปี 2030 ทั้งหมด 17 เป้าหมาย ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงเพียง 2 เป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ได้แก่ **เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ** - ให้มั่นใจว่าการศึกษามีคุณภาพที่ครอบคลุมและเท่าเทียมกัน

และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (Quality Education) - Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) และ **เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ** - ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ครอบคลุม และสามารถที่จะคงความยั่งยืน การจ้างงานเต็มรูปแบบและมีประสิทธิผล และการทำงานที่ดีสำหรับทุกคน (Decent Work and Economic Growth - Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all) นอกจากนี้ กรอบแนวคิดเรื่องความยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเป็นรากฐานที่สำคัญหนึ่งของแนวคิดการพัฒนางค์กรอย่างยั่งยืน ที่เน้นให้การประกอบธุรกิจควรคำนึงถึงความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล (Environmental, Social, และ Governance) หรือที่เรียกกันอย่างย่อว่า “ESG” ด้วย ดังนั้นในบริบทของ “ASEAN CPA” และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยจึงสามารถมอง “ความยั่งยืน” ได้ในสองมิติ คือ (1) ความยั่งยืนของวิชาชีพบัญชี และ (2) บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทำให้มีคำถามสำคัญและชวนคิดว่า “ASEAN CPA” และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทย มีโอกาสอะไร? และจะต้องปรับตัวหรือทำอย่างไร? จึงจะมีส่วนช่วยพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันก็ช่วยให้วิชาชีพบัญชีและผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีบทบาทและการเติบโตที่ยั่งยืนด้วย

¹ ประธานกรรมการ คณะกรรมการวิชาชีพด้านการวางระบบบัญชี และที่ปรึกษาอิสระด้านความเสี่ยงระบบการควบคุมภายใน และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

² กรรมการ คณะกรรมการวิชาชีพด้านการวางระบบบัญชี และอาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ขอขอบคุณ คุณนำพล ลิ้มประเสริฐ ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสอบทานบทความนี้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

โอกาสของ ASEAN CPA และผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีไทย

“ASEAN CPA” หรือนักบัญชีวิชาชีพอาเซียน³ เป็นนักบัญชีสามารถเคลื่อนย้ายอาชีพบัญชีไปทำงานด้านบัญชีตามข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยสามารถประกอบวิชาชีพกับบัญชีในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ (ที่ไม่รวมการลงนามในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และการให้บริการทางบัญชีอื่นที่กำหนดว่าต้องมีใบอนุญาตภายในประเทศนั้น ๆ) ตัวอย่างงานบริการด้านบัญชีที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยสามารถทำได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ การให้บริการรับทำบัญชี การให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ เช่น การวางระบบบัญชี การปรับปรุงกระบวนการธุรกิจ การประเมินและออกแบบการควบคุมภายใน และการบริหารความเสี่ยง ดังนั้น โอกาสของ ASEAN CPA และผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีไทยที่มาพร้อมกับกระแสการตื่นตัวในเรื่องความยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทและขอบเขตงานให้สามารถทำงานหรือให้บริการด้านความยั่งยืนที่มีคุณค่าตามที่มีส่วนได้เสียต้องการ เช่น มีบทบาทหลักในการผลักดันการออกแบบระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในที่ตอบสนองต่อความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ ESG ขององค์กร และสามารถให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดทำรายงาน

ด้านความยั่งยืนแก่ฝ่ายจัดการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาที่ได้รับความไว้วางใจในการให้คำแนะนำในส่วนของมาตรการจัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ ESG ขององค์กร มีบทบาทเป็นคู่มือทางธุรกิจที่ช่วยผู้บริหารในการเชื่อมประสานกลยุทธ์องค์กรกับกระบวนการทางธุรกิจและกิจกรรมในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนแบบบูรณาการ

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยและ ASEAN CPA จะมีศักยภาพเพียงพอที่จะให้บริการด้านบัญชีที่ขยายบทบาทและขอบเขตเพิ่มมากขึ้นภายในกลุ่มประเทศอาเซียนได้นั้น ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยและ ASEAN CPA จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาศักยภาพ ทั้งด้านทัศนคติ (Attitude) เช่น มีกรอบการคิดแบบพัฒนา มีความยืดหยุ่นและยอมรับการทำงานร่วมกับคนที่หลากหลาย ด้านทักษะ (Skills) เช่น ภาษาและการสื่อสาร และด้านความรู้ (Knowledge) เช่น ความรู้เชิงเทคนิคที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี กฎระเบียบและข้อบังคับ และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียน

³ ASEAN CPA (นักบัญชีวิชาชีพอาเซียน) หมายถึง นักบัญชีวิชาชีพที่ถือสัญชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน และมีคุณสมบัติการขึ้นทะเบียนนักบัญชีวิชาชีพอาเซียนตามระเบียบสภาวิชาชีพบัญชี ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนนักบัญชีวิชาชีพอาเซียน (ASEAN Chartered Professional Accountant) พ.ศ. ๒๕๕๙ สำหรับการขึ้นทะเบียนนักบัญชีวิชาชีพอาเซียนในประเทศไทย

“มืออาชีพการวางระบบบัญชี” กับความยั่งยืนของ ASEAN CPA และผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีไทย

สภาวิชาชีพบัญชี เป็นองค์กรที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาวิชาชีพบัญชีและผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ให้เป็นมืออาชีพพร้อมสมัย เป็นสากล และมีจรรยาบรรณ การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ไม่ว่าจะเป็น ASEAN CPA หรือผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการตามแนวคิดความยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการวางระบบบัญชี วาระปี 2563-2566 จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์การทำงานของคณะกรรมการฯ คือ **“ส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ให้เป็นมืออาชีพการวางระบบบัญชี”** เพื่อให้สามารถให้บริการหรือทำงานด้านบัญชีที่หลากหลายขึ้น สามารถรับมือเชิงรุกกับความท้าทายใหม่ๆ ในยุค Never Normal ในขณะเดียวกัน ก็ยังเป็นการส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ ครอบคลุม และเท่าเทียมสำหรับทุกคน รวมถึงช่วยดำรงความยั่งยืนของเส้นทางอาชีพให้กับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอีกด้วย โดยได้พัฒนาแผนแม่บทการเรียนรู้ “มืออาชีพการวางระบบบัญชี” เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนและดำเนินการให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว

การพัฒนาแผนแม่บทการเรียนรู้ “มืออาชีพการวางระบบบัญชี” เริ่มต้นจากการให้คำจำกัดความ “ระบบบัญชี (Accounting Systems)” และ “การวางระบบบัญชี (Accounting Systematisation)” ใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคนี้ และทำให้เกิดชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถใช้เป็นแนวทางใน “การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ให้เป็นมืออาชีพการวางระบบบัญชี” ผ่านการศึกษาจากตำรา หนังสือ และงานวิจัยด้านระบบบัญชี ระบบสารสนเทศทางการบัญชี และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากการสำรวจและวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียหลักที่เกี่ยวข้องกับระบบบัญชี ไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวางระบบ ผู้บริหาร นักบัญชี ผู้สอบบัญชี และหน่วยงานกำกับดูแล โดยคณะกรรมการฯ ได้สรุปคำจำกัดความของ “ระบบบัญชี” และ “การวางระบบบัญชี” ดังนี้

การวางระบบบัญชี (Accounting Systematisation)

หมายถึง “กระบวนการศึกษารวบรวมข้อมูลและความต้องการ วิเคราะห์ ออกแบบ จัดทำหรือสร้าง ติดตั้ง ใช้งาน ติดตามผล และปรับปรุงระบบบัญชี เพื่อให้มั่นใจว่าระบบบัญชีสอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการขององค์กรตั้งแต่ระดับกลยุทธ์จนถึงระดับปฏิบัติการ และสนับสนุนการกำกับดูแลกิจการที่ดีในการสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืน รวมถึงการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมอย่างมีจริยธรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง”

ระบบบัญชี (Accounting Systems)

หมายถึง “ระบบบริหารจัดการข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน การบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล การกำกับดูแลกิจการ และการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียหลัก โดยครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูล การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำรายงาน รวมถึงจัดทำรายงานและการเปิดเผยข้อมูลเพื่อความยั่งยืน การใช้งาน การสื่อสารข้อมูล ตลอดจนการจัดเก็บ การทำลายและการติดตามตรวจสอบ”

จากกิจกรรมข้างต้น คณะกรรมการฯ ได้นำองค์ความรู้และข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาทำออกแบบแผนแม่บทการเรียนรู้ “มืออาชีพการวางระบบบัญชี” โดยแบ่งออกเป็น 8+1 ด้าน เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามวิสัยทัศน์ และคำจัดความของคำว่า “ระบบบัญชี” และ “การวางระบบบัญชี” ดังแสดงในรูปภาพด้านล่าง

มืออาชีพการวางระบบบัญชี 8 ด้าน

ให้สอดคล้องและเป็นไปตามวิสัยทัศน์ และคำจัดความของคำว่า "ระบบบัญชี" และ "การวางระบบบัญชี" ของคณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการวางระบบบัญชี

ทั้งนี้แผนแม่บทการเรียนรู้เพื่อเป็น “มืออาชีพการวางระบบบัญชี ด้านการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (ESG)” เป็นแผนหนึ่งภายใต้แผนแม่บทการเรียนรู้ “มืออาชีพการวางระบบบัญชี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ในบทบาทใหม่ที่สำคัญ คือ “การสนับสนุนผู้บริหารในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน” ด้วยความสามารถที่เกี่ยวกับการวางระบบบัญชีเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน เช่น ความเข้าใจในกระบวนการธุรกิจและความสัมพันธ์ของข้อมูล ความสามารถในการระบุและประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ ESG ความสามารถในการปรับปรุงกระบวนการธุรกิจเพื่อจัดการประเด็นด้าน ESG และความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานด้าน ESG

คุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

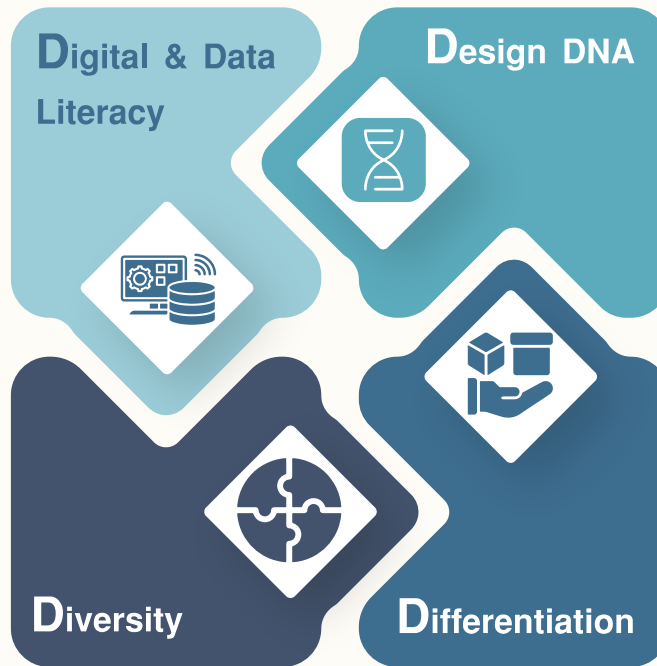
กรอบแนวความคิด 4Ds ที่คณะกรรมการฯ ได้ให้เป็นนโยบายในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความพร้อมด้านการวางระบบบัญชีแบบบูรณาการ เพื่อช่วยยกระดับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้เป็น “คู่คิดและที่ปรึกษาทางธุรกิจ” สามารถนำมาใช้ในการระบุและอธิบายคุณสมบัติผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่จำเป็นต่อบทบาท “การสนับสนุนผู้บริหารในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน” และการเป็น “มีอาชีพการวางระบบบัญชีด้านการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (ESG)” ดังนี้

1 Digital & Data Literacy

การมีทักษะความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลได้อย่างเหมาะสมและมีจริยธรรมและสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (ESG)

3 Diversity

การมีความรู้ความสามารถที่หลากหลายและทำงานกับคนที่หลากหลายได้ จึงต้องรู้รอบและรู้ลึกหลาย ๆ ด้าน เช่น รู้ลึกด้านบัญชีและมีความรู้และทักษะด้านอื่น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (ESG) การออกแบบการควบคุมภายใน หรืออื่นๆ

2 Design DNA

การมีทักษะการคิดเชิงออกแบบซึ่งคำนึงถึงความต้องการและผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสีย เช่น การสร้างนวัตกรรมทางธุรกิจ ต้องวางหลักการออกแบบด้าน ESG ควบคู่ไปด้วยเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (ESG)

4 Differentiation

การสร้างแตกต่างที่มีคุณค่าคือการเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญในการเสนอแนวทางและข้อคิดเห็นเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (ESG) แบบบูรณาการที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ง่ายต่อการปฏิบัติ คุ่มค่า และยั่งยืน

หัวใจที่สำคัญมากของการพัฒนาองค์กร วิชาชีพบัญชี และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ให้เติบโตอย่างยั่งยืนตามแนวคิดความยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (ESG) นั้น คือ คุณภาพของ “ทรัพยากรบุคคล” ทั้งที่อยู่ภายในองค์กร ตั้งแต่คณะกรรมการบริษัท ผู้บริหาร ตลอดจนพนักงานทุกคน และที่อยู่ภายนอกองค์กร ในฐานะผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่อาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กร หรือไม่อยู่ในห่วงโซ่คุณค่าขององค์กรเลย เนื่องจากการที่จะบรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืนตามที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่อยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน คณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการวางระบบบัญชี เชื่อมั่นว่าการพัฒนาแผนแม่บท การเรียนรู้ “มีอาชีพการวางระบบบัญชี” และการดำเนินการตามแผนฯ จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการวางระบบบัญชีแบบมีอาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ระบบบริหารจัดการข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องขององค์กรสามารถสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาและเติบโตขององค์กร ควบคู่ไปกับความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล รองรับการปรับตัวและสามารถรับมือเชิงรุกกับความท้าทายใหม่ ๆ ในยุค Never Normal ได้ นอกจากนี้ ทักษะและความสามารถที่เป็น “มีอาชีพการวางระบบบัญชี” ของทรัพยากรบุคคลยังเป็นที่ต้องการของภาคธุรกิจและตลาดแรงงานทั่วโลกอย่างมา กจึงเป็นการเพิ่มโอกาสที่สำคัญที่ช่วยสร้างยั่งยืนทางอาชีพให้กับ ASEAN CPA และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยด้วย

บรรณานุกรม

นำพล ลิ้มประเสริฐ, เขียวลักษณ์ ขาดิบัญญัติ และศรัณย์ ชูเกียรติ. (2565), ESG ในมิติการวางระบบบัญชีแบบมีอาชีพ EP 1: เข้าใจ ESG และการวางระบบบัญชีแบบมีอาชีพ, เอกสารประกอบการ Facebook Live ของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ หน้า 1-30, ค้นวันที่ 15 กันยายน 2565 จาก <https://www.tfac.or.th/upload/9414/31u5daCXNA.pdf>